

TAL TECH

ENERGIAMAJANDUSE STSENAARIUMID 2035

Annela Anger-Kraavi

Mart Landsberg
Hannes Agabus

29.05.2025

Ei maksud ega bürokraatia: Eesti tehnoloogiaettevõtted paljastavad oma suurimad takistused

Diana Tiidema
majandusajakirjanik

september 2024, 21:18

Kuula

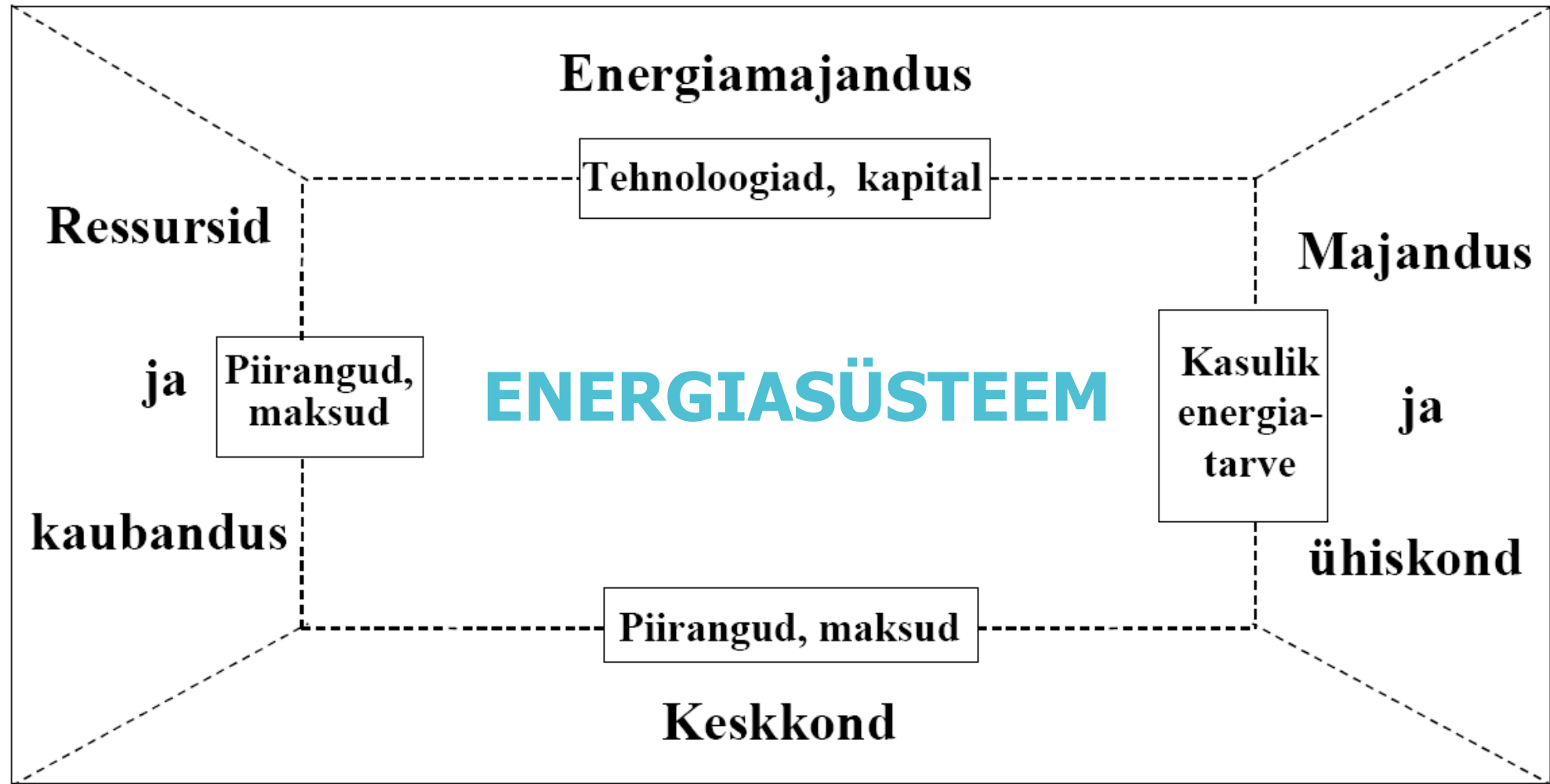
Fotol on Inissoni Tallinna ja Lagedi tehaste juht Nadežda Dementjeva. Inission pakub ettevõtetele kohandatud elektrooniliste ja mehaaniliste toodete arendust ja tootmist. Foto on illustratiivne. — Foto: Mihkel Maripuu

Eesti eksportivaid tehnoloogiaettevõtteid ei sega kõige rohkem maksud ega bürokraatia, vaid hoopis uutele turgudele murdmine, **kõrged energiahinnad** ja oskustööjõu puudumine, näitas Eesti Masinatööstuse Liidu värske uuring.

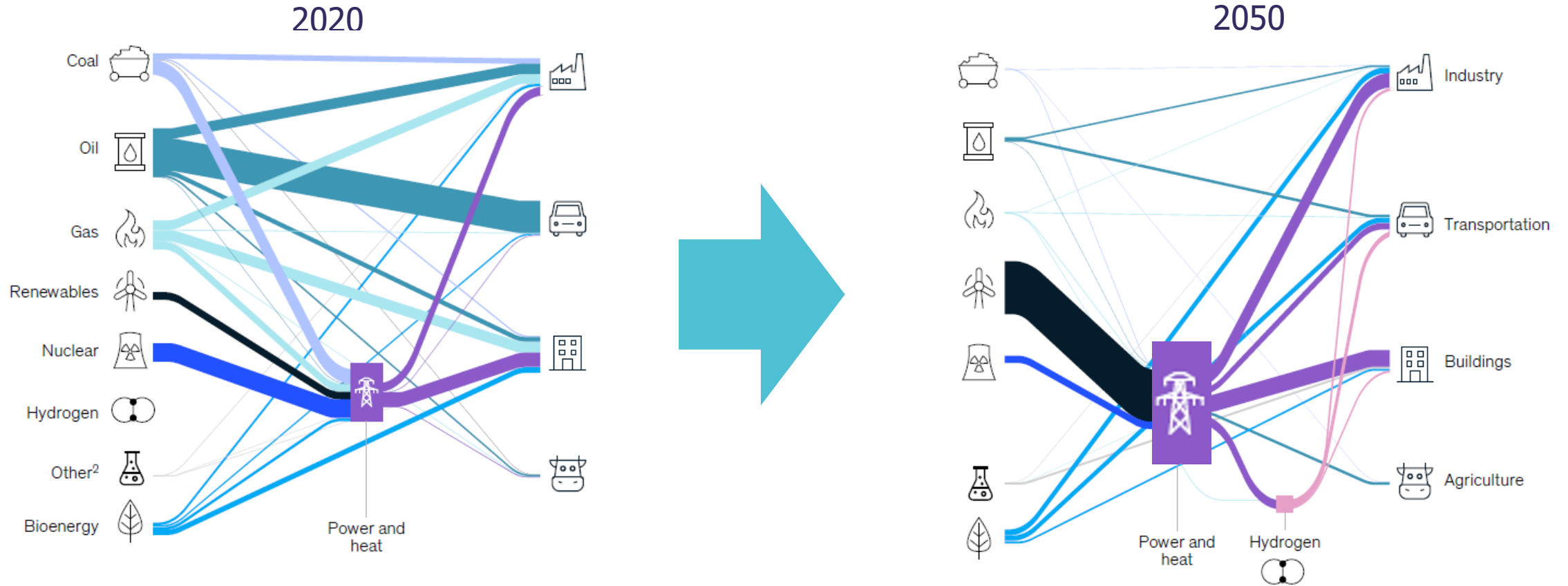
SUURIMAD TAKISTUSED MAJANDUSE ARENGULE:

- Uutele **turgudele murdmine** (innovatsioon)
- Kõrged **energiahinnad**
- **Oskustööjõu** puudumine

ENERGIASÜSTEEM, MAJANDUS JA ÜHISKOND ON OMAVAHEL TIHEDALT PÕIMUNUD

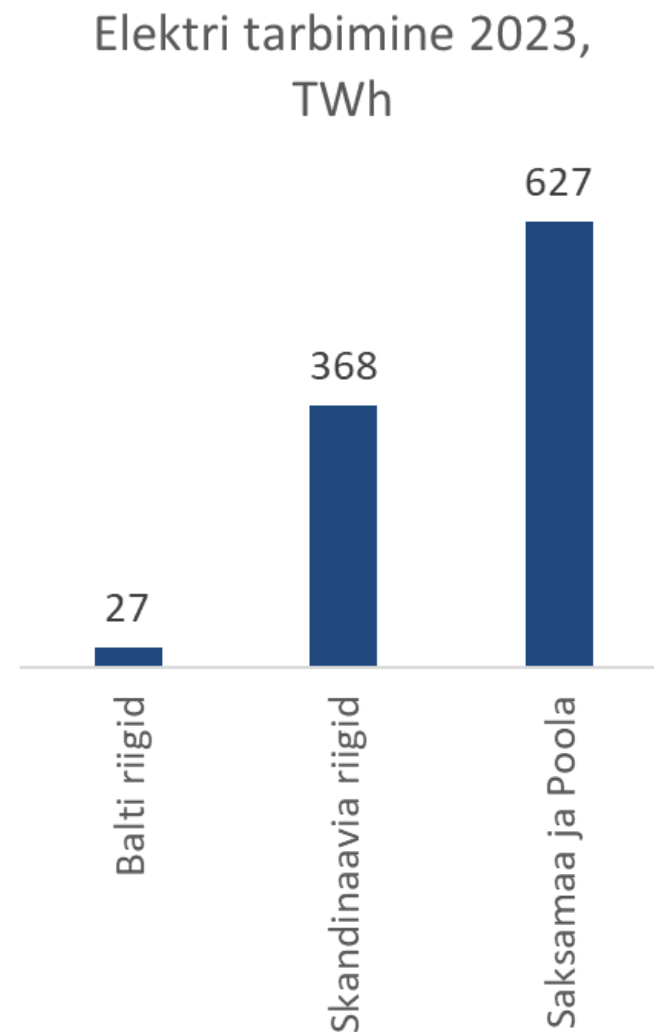
MILLISES SUUNAS LIIGUB MAAILMA ENERGIAMAJANDUS?

**VARUSTUSKINDEL JA TASKUKOHANE ELEKTRIVARUSTUS
ON KOGU MAJANDUSE JA ÜHISKONNA TOIMIMISE ALUS!**

BALTI/EESTI ELEKTRITURU MAASTIK

- Väike turumaht, suur hinnavolatiilsus
- NPS-hind sõltub taastuenergia osakaalust ja piiriüleste ühenduste kasutusest
- Elektrituru kitsaskohad:
  - Elekter toodetakse kui kaup ja tarbitakse teenusena
  - Missing-money-probleem, kõrgemad kapitalikulud, riigipõhised subsiidiumid, kasvav sagedusreservide vajadus
- Päevasisese ja sagedusreservide turu maht kasvab, taastuenergia toodangu ja elektritarbimise prognoosivigade märkimisväärne suurenemine on toonud kaasa olulise täiendava vajaduse sagedusreservide järele

MILLINE ON ELEKTRI HIND TULEVIKUS?

- Tulevikku prognoosida on keeruline, samas on selge, et seoses taastuvenergiaallikatele üleminekuga energeetikasektoris muutuvad elektri lõpphinna komponendid ja nende osakaalud.
  - Elektri **börsihind** tõenäoliselt **langeb** seoses taastuvenergia osakaalu kasvuga, kuid **tõuseb subsiidiumide** komponent ning **reservide** hankimise ja taastuvenergia kasvuga seoses **võrgu arendamise** kulu. Tulevikus on energia hind pigem madal ja võimsuse hind pigem suurem osa lõpphinnas.
  - Energia iseseisvuse ja infra vastupanuvõime kasvuga seonduvad kulud võivad tulevikus moodustada suure osa elektriarvest.

Küsimus: kas senine energiapõhine, päev ette, elektri turumudel jätkusuutlik?

ENERGIATARBIMISE FUNDAMENTAALSED ALUSED

Korrelatsioonis:

- **Rahvaarv**
- **Ühiskonna rikkus**
- Energiaallikate (eriti **elektri**) **kättesaadavus**

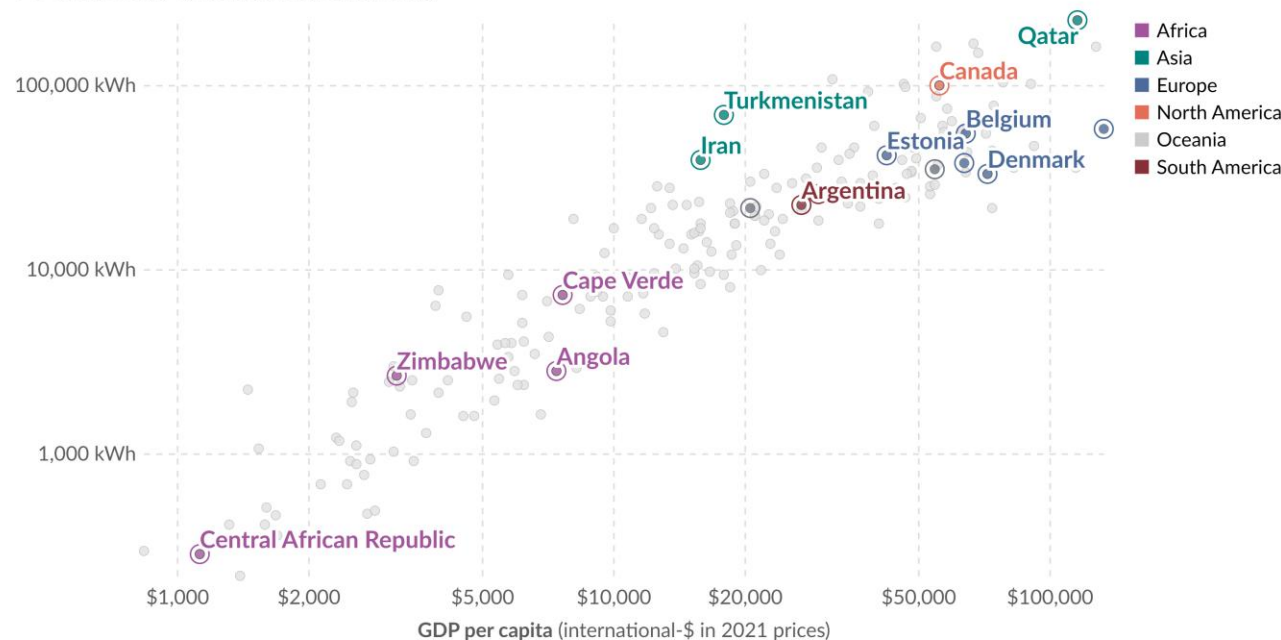
Ei ole olemas madala
energiatarbimisega rikast riiki!

$$\text{tootlikkus} = \frac{\text{kaupade ja teenuste toodang}}{\text{inimtöötund}}$$

Energy use per person vs. GDP per capita, 2023

Energy refers to primary energy¹, measured in kilowatt-hours² per person, using the substitution method³. Gross domestic product (GDP) is adjusted for inflation and differences in living costs between countries.

Per capita energy consumption (kilowatt-hours)

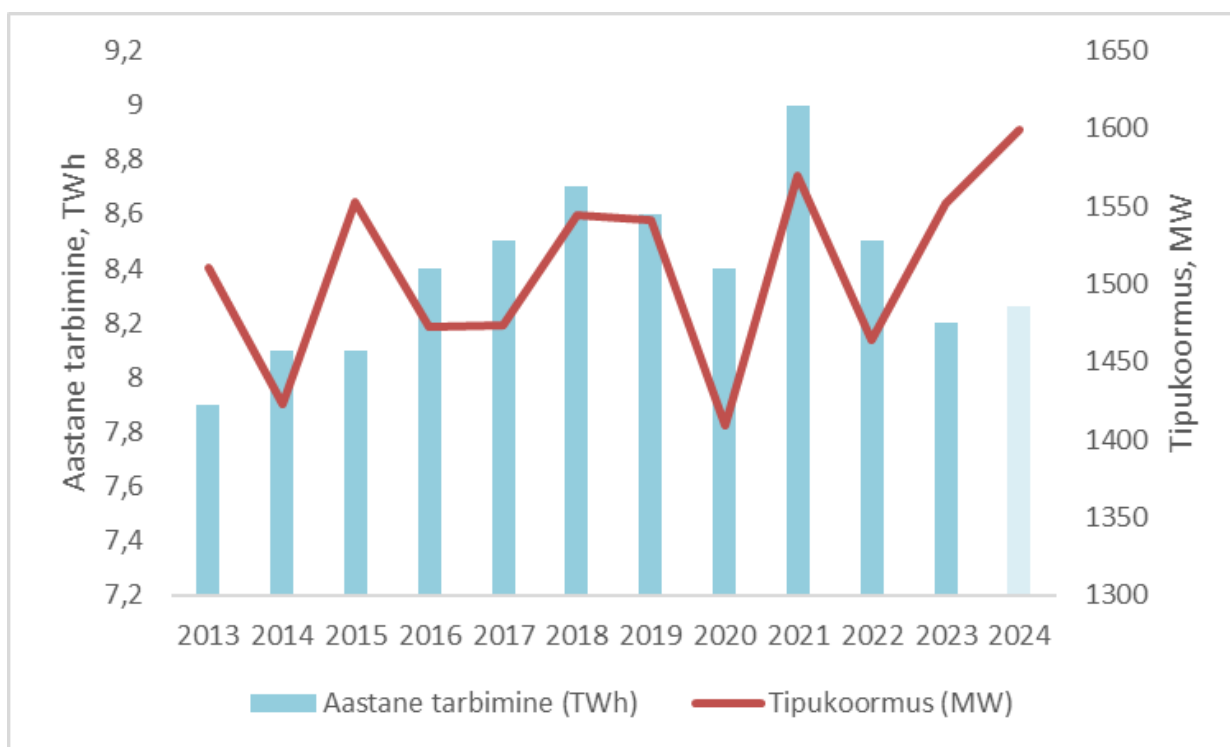
Data source: U.S. Energy Information Administration (2023) and other sources

Note: GDP data is expressed in international-\$⁴ at 2021 prices.

OurWorldinData.org/energy | CC BY

ELEKTRITOOTMINE JA TARBIMINE EESTIS

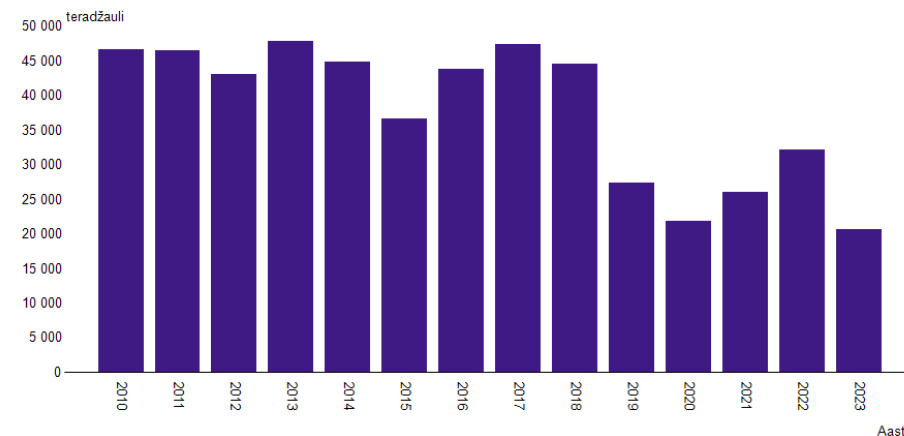
■ Elektri tarbimine koos kadudega

■ Installeeritud tootmisvõimsused 2024:

- ✓ juhitavad 1609 MW + Kiisa 250 MW
- ✓ taastuvad: 1658 MW

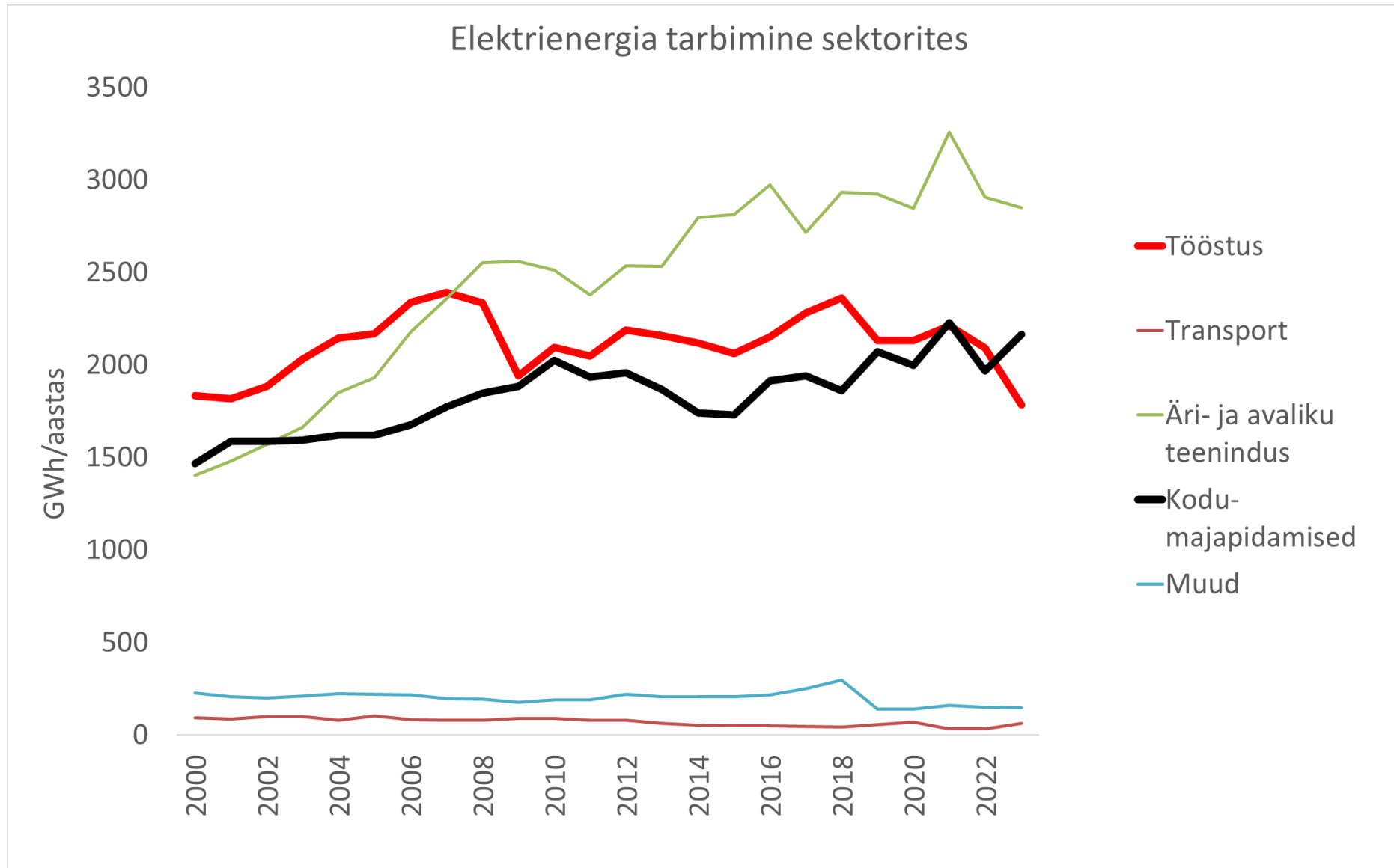
KE0240: Elektrienergia toodang, TJ.

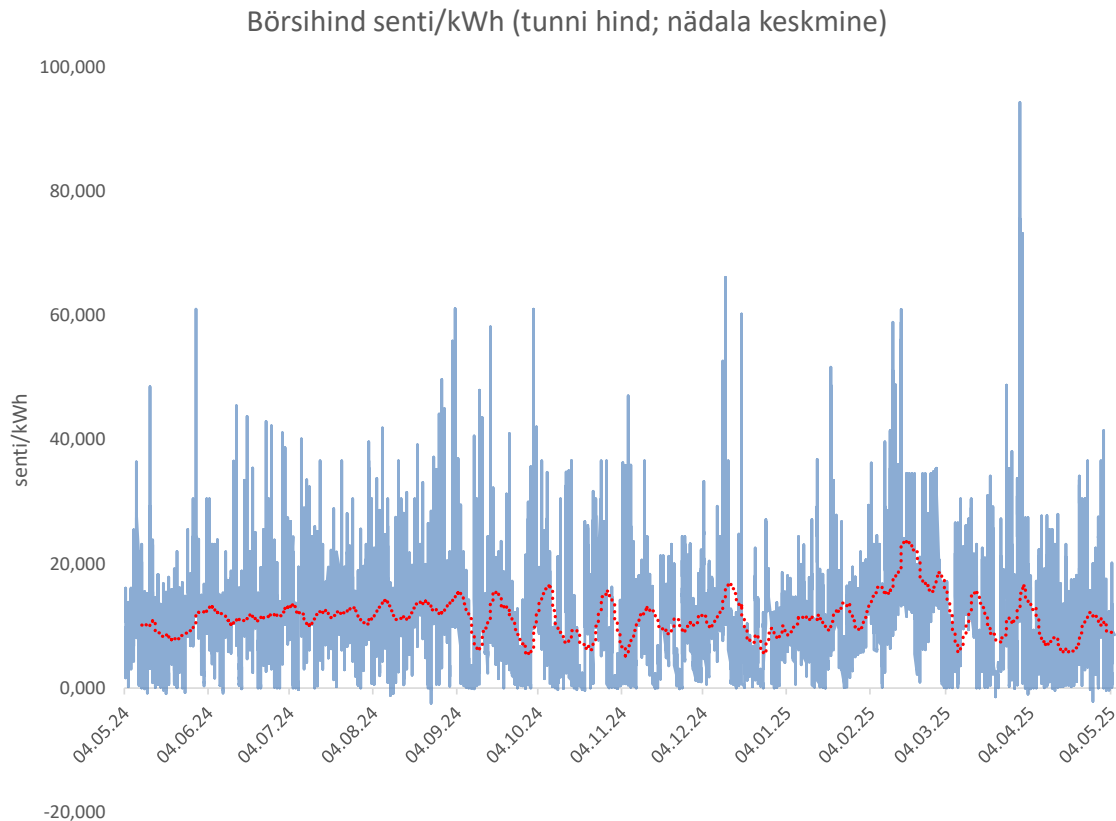
Allikas: Statistikaamet

Allikas: Varustuskindluse aruanne 2024

TÖÖSTUSE ENERGIATARVE LANGEB

ELEKTRI HIND EESTIS

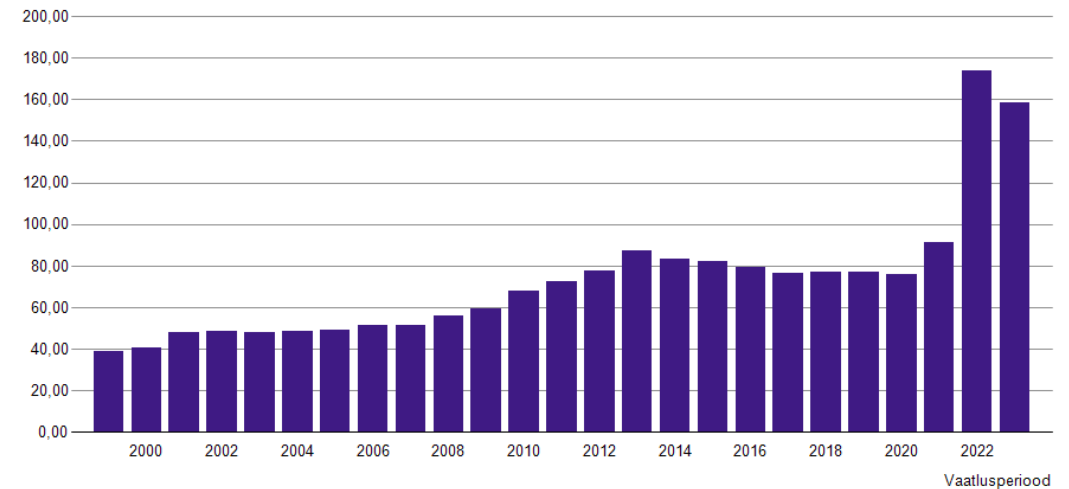

Allikas: Nordpool Spot

■ Keskmise börsihind 2024

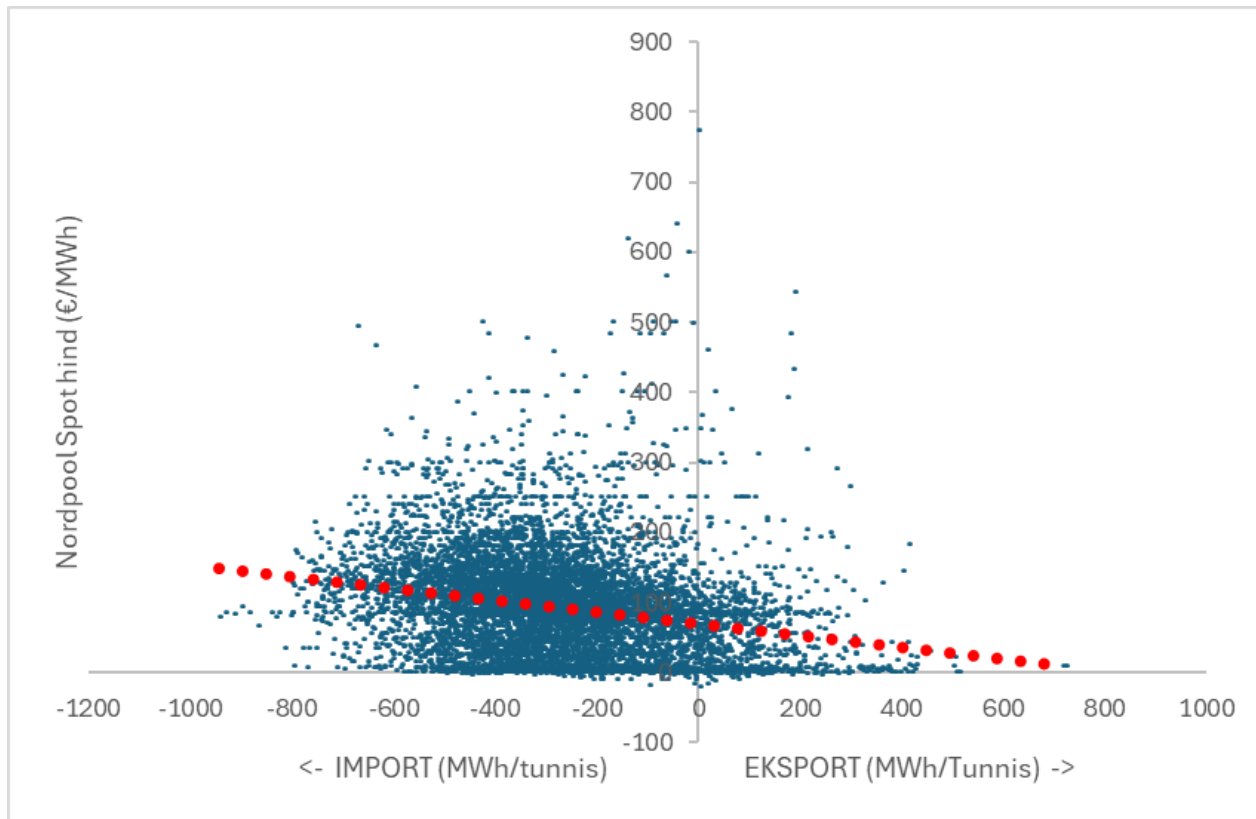
- ✓ Aritmeetiline keskmine 87,3 €/MWh
- ✓ Tarbijad - makstud 91 €/MWh
- ✓ Tuuleelektrijaamad - teenitud 72,6 €/MWh
- ✓ Päikeseelektrijaamad - teenitud 64,3 €/MWh
- ✓ Juhitavad EJ - teenitud 107 €/MWh

KE08: ETTEVÖTETES TARBITUD KÜTUSE JA ENERGIA KESKMINE MAKSUMUS |
Vaatlusperiood. Tarbitud kütuse/energia maksumus, eurot, Elektrienergia, MWh.

Allikas: Statistikaamet

KAS OSTA ELEKTER NAABRITELT?

Allikas: Nordpool Spot

**Eesti impordi/eksporti
keskmise turuhind
(2024.05–2025.05
tegeliku põhjal)**

- Import 104 €/MWh
- Eksport 50 €/MWh

RISKID ENERGIASEKTORIS

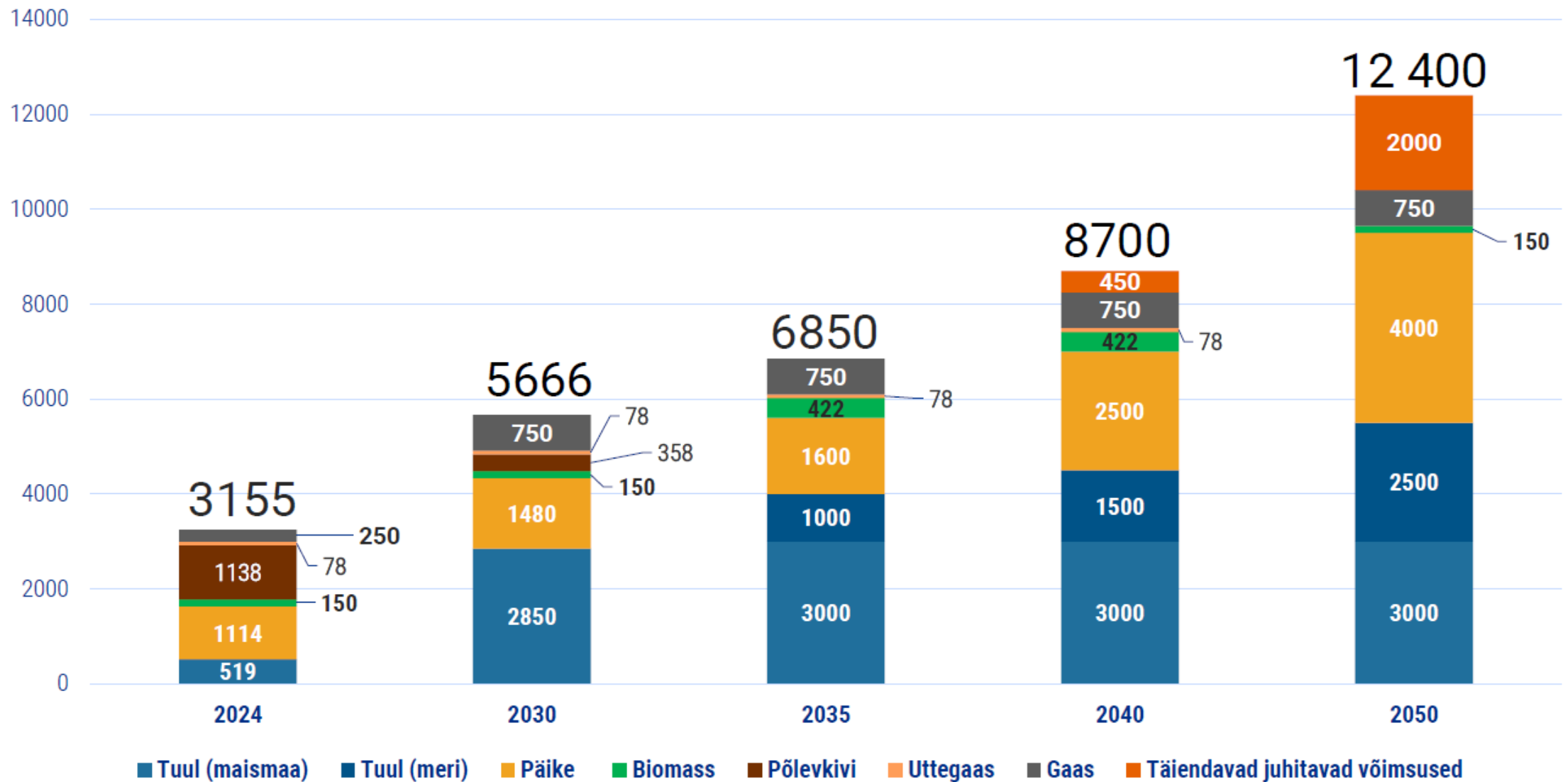
- ✓ Regulatsioonide / regulaatori risk / poliitiline risk
- ✓ Julgeolekuohud -> küberohud ja füüsilise rünnaku ohud infrastruktuurile, tarneaahelate risk, kriitiliste mineraalide ja tehnoloogia risk
  - ✓ Naftatoodete globaalsed tarneraskused tulenevalt julgeolekuolukorrast -> mootorkütustega varustamise häired
- ✓ Kindlad (sh pöörlevad masinad) elektritootmisvõimsused muutuvad majanduslikult konkurentsivõimetuteks -> elektri varustuskindluse riskide kasv
- ✓ Pudelikaelaks seadmed ja materjalid elektripaigaldiste ehitamiseks ning tööjõupuudus - > hinnatõus, ajaline surve, võrkude valmisoleku puudumine

Suurim lahendamata probleem on elektrienergia sesoonne salvestamine – ilma vastava lahendusega ei ole reaalne üleminek 100% taastuvenenergiale.

ENMAK 2035 TÖÖVERSION:

Tootmisseedmete võimsus, MW

MILLISENA NÄEME EESTI PIKAAJALIST ENERGIAPLAANI?

- ✓ Energiamix peab olema tehnoloogianeutraalne ja sisaldama kõiki elektrisüsteemi varustuskindlaks toimimiseks vajalikke komponente – ühelegi „sobivale“ tehnoloogiale ei tohi luua kunstlikke eeliseid.
- ✓ Tagama baaskoormuse, mis on taskukohane ja pikaajaline energiaallikas.
- ✓ Tagama madala elektrihinna ja energiajulgeoleku ka saartalitluse vaates, mis eeldab juhitavate võimsuste ja salvestite optimaalset kombineerimist sobivate (kohalike) energiaallikatega ning taastuv- ja baaskoormusallikate tasakaalustamist.
- ✓ Tagama keskkonnasõbralikkuse, mis tähendab meie kodanike tervise ja elukvaliteedi tagamist.

Taskukohane energiahind soodustab innovatsiooni ja üldist majandusarengut, mis omakorda mastaabiefekti kaudu aitab energiahinda veelgi alandada.

ELEKTRITOOTMISE STSENAARIUMID

	Installeeritud tootmisvõimsus 2024*	ENMAK	Kohalike kütuste fookus	100% taastuvenergia	Tuumaenergia fookus
Põlevkivi	1340	272	544		
Biomass kondensatsioonielektrijaam			400	600	
Biomass CHP	131	150	150	150	150
Sisepõlemismootoriga gaasielektrijaam	250	600	600	600**	600
Väike tuumajaam (SMR)					600
Tuul (maismaa)	681	3000	1000	2000	1000
Tuul (meri)		1000		1000	
Päike	969	1600	1000	1500	1000
Muud	146				
KOKKU ELEKTRITOOTMINE	3517	6622	3694	5850	3350
Elektrisalvestid (aku)		1300	600	2000	2000
Pumphüdroakumulatsioonijaam		500		500	500
KOKKU SALVESTID	0	1800	600	2500	2500
* - Allikas: Varustuskindluse aruanne 2024					
** - biogaas					

PEAMISED SISENDANDMED

	eluiga, aastat	Kasu- tegur	Kokku investeerin gu-kulu eur/kWe	Kütuse maksumus	
Põlevkivi keevkiht	40	0,32	2005	24,9	eur/t
Põlevkivi uttegaasi elektrijaam	30	0,3	3505	24,9	eur/t
Biomassil töötav suur kondensatsioonelektrijaam	30	0,32	3005	41,0	eur/t
Biomass CHP	30	0,45	2505	41,0	eur/t
Sisepõlemismootoriga gaasielektrijaam	25	0,6	655	867,7	eur/1000m3
Lihtsükliga gaasiturbiin (OCGT)	25	0,6	705	867,7	eur/1000m3
Kombineeritud tsükliga gaasiturbiin	30	0,6	1405	867,7	eur/1000m3
Väike tuumajaam (SMR)	60	0,33	7030	10,0	€/MWh
Tuul (maismaa)	25	1	1330		
Tuul (meri)	30	1	2800		
Päike	25	1	880		

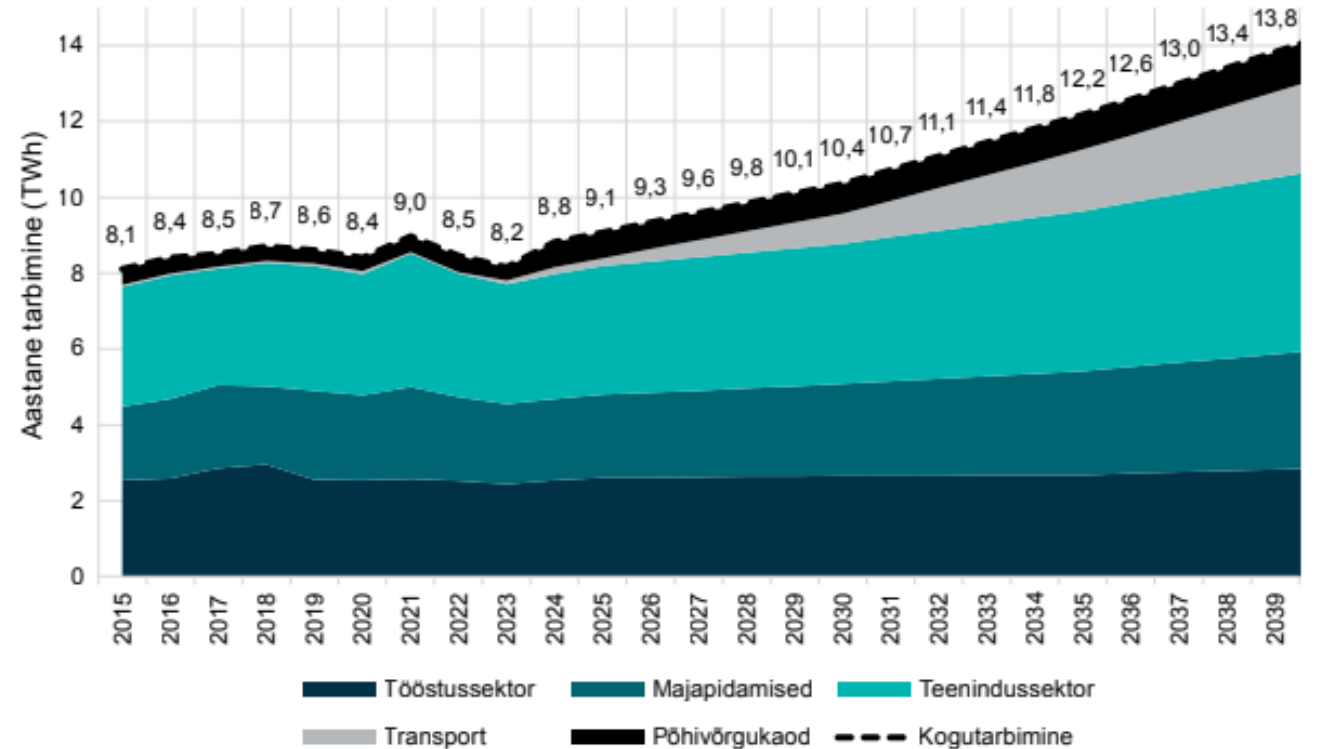
Impordi/eksporti keskmine
turuhind (2024.05-2025.05
tegeliku põhjal)
- Import 104 €/MWh
- Eksport 50 €/MWh

Investeeringukulude ja tehniliste näitajate andmed peamiselt: Technology Data for Generation of Electricity and District Heating <https://ens.dk/en/analyses-and-statistics/technology-data-generation-electricity-and-district-heating>

ELEKTRITARBIMISE STSENAARIUMID

- Tänapäevane elektri tarbimine *ca* 8,8 TWh/aastas
- Prognoosid 2035 aastaks:
  - **ENMAK:** Elektrienergia tarbimine 15,4 TWh (uus puhas tööstus).
  - **Elering:** Elektrienergia tarbimine 12,2 TWh.
  - **Konservatiivne:** *ca* 9 TWh (praegune tarbimismaht).

Küsimus: Milline on tulevikus tarbimise kasvu allikas?

Allikas: Eleringi varustuskindluse aruanne 2024

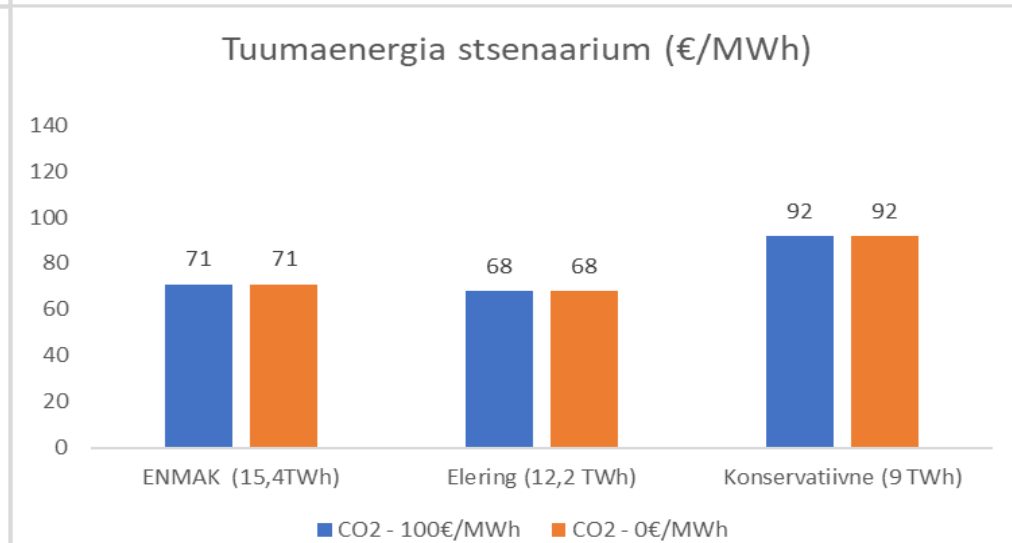
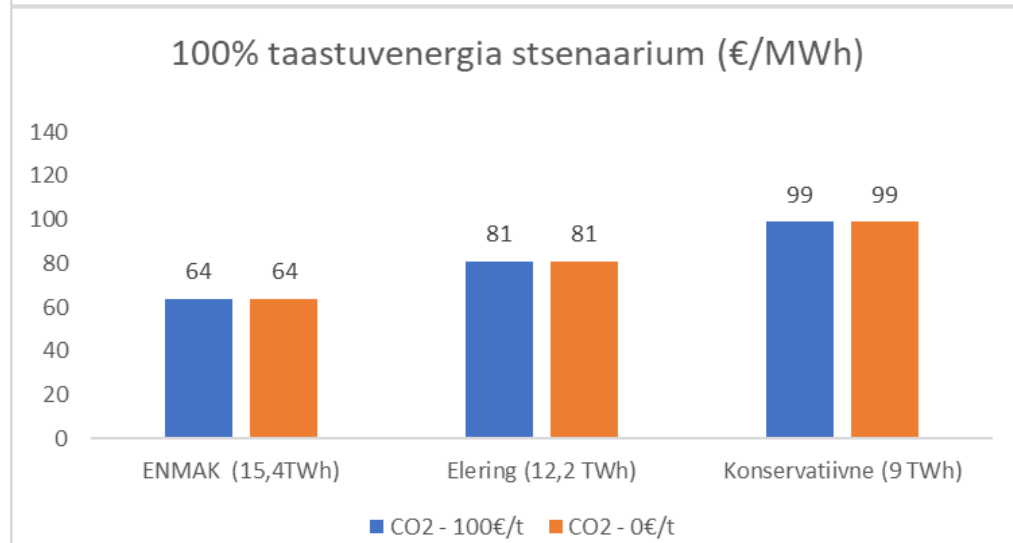
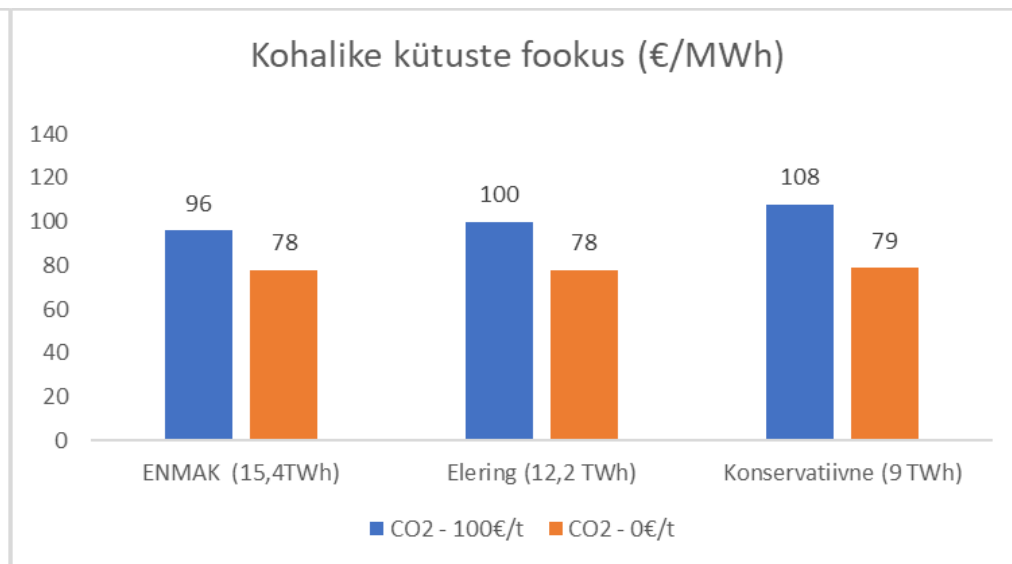
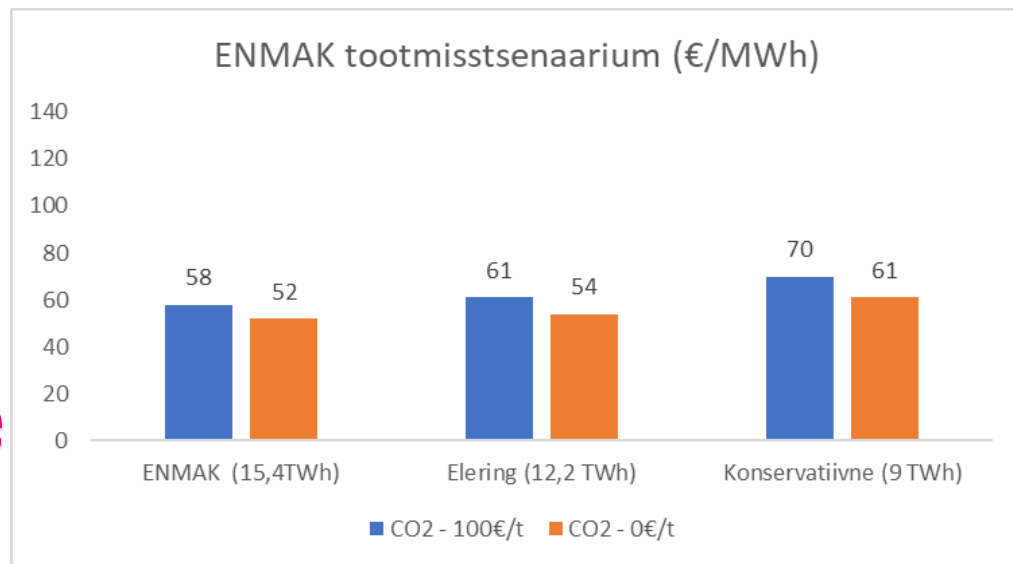
METOODIKA: LÄHTUB LCOE PÕHISEST LÄHENEMISEST NING EELDUSEST ET TARBIJA (NII KOHALIK KUI VÄLINE) KATAB TOOTMISE KULUD

- LCOE põhineb 2035 aasta prognoosidele
- Igale elektritootmise on leitud LCOE arvestades tema kasutustunde / 2022 põhjal skaleeritud tunnise mudeliga (Tulevikus plaan kasutada modelleerimiseks dünaamilist mudelit!!)
- Iga elektritootmise tehnoloogiale leitud summaarsed aastased kulud = LCOE x toodetud elekter
- Summaarne kulu:
  - Kõigi tootjate kulud on summeeritud
  - Maha on lahutatud ekspordist teenitud tulu
  - Juurde on lisatud impordist tekkinud kulu
- Stsenaariumi indikaator (€/MWh) = Summaarne kulu (€) / aastane elektritarbimine (MWh)

NB! LCOE kalkulatsioon on tehtud arvestamata raha väärtuse muutumisega ajas.

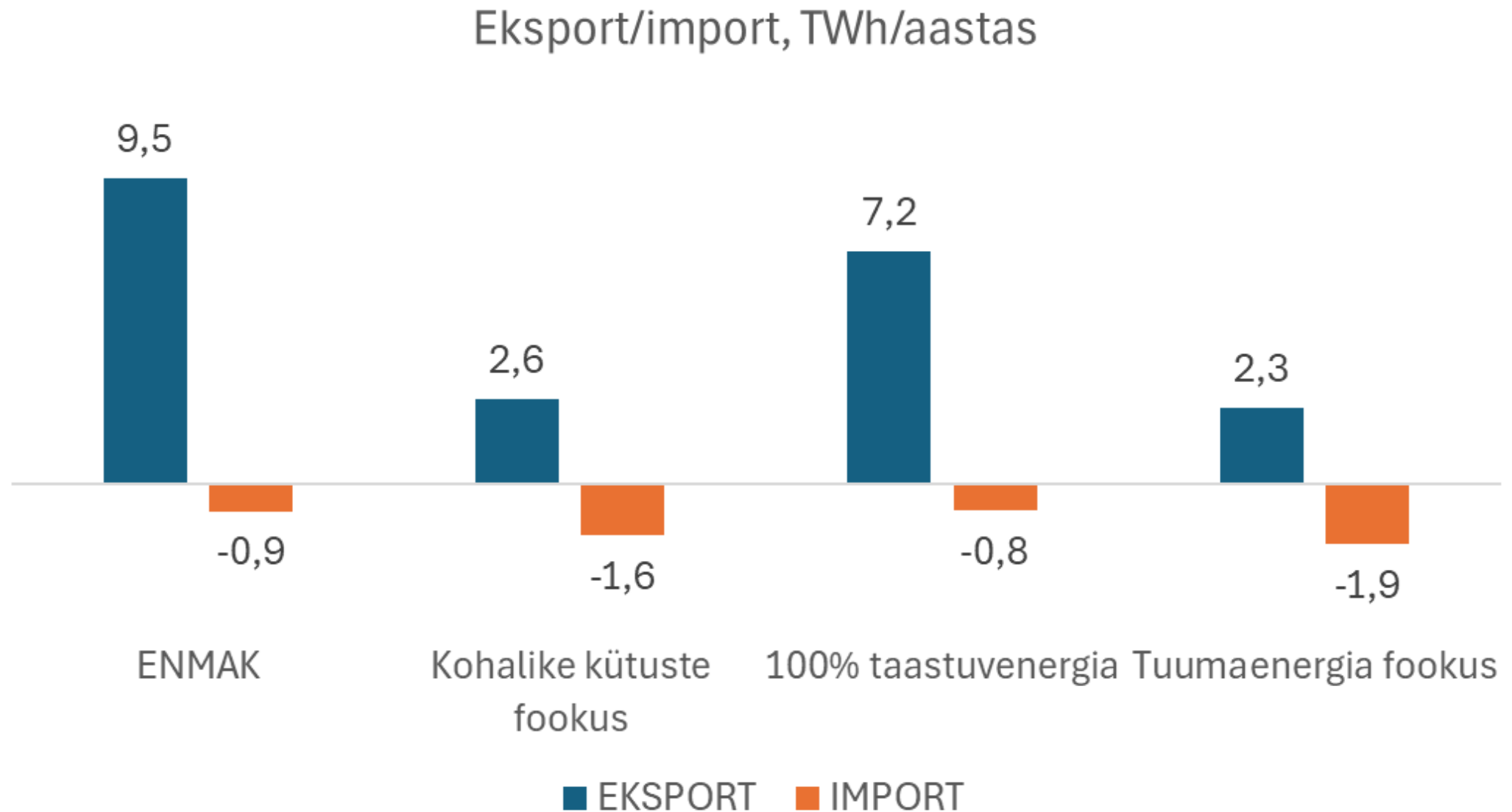
MILLISED VALIKUD JA ARENGUD MÕJUTAVAD ELEKTRI MAKSUMUST?

Elektritarbimise
maht on
suurima
mõjuga!!

NB! Toodud on vaid elektri tootmishind (LCOE põhine), mis ei sisalda reserve ega võrguga seotud kulusid (hetkel ca 50% lõpphinnast)

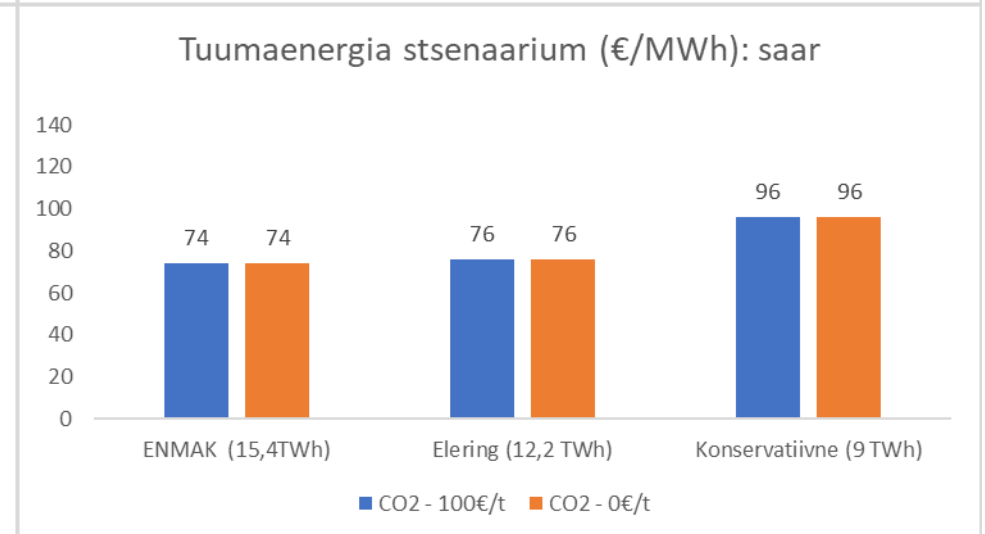
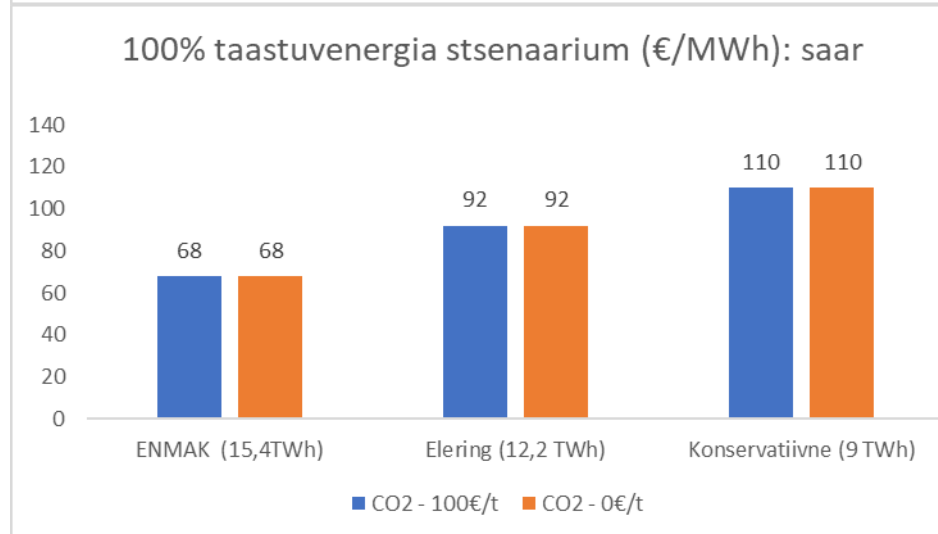
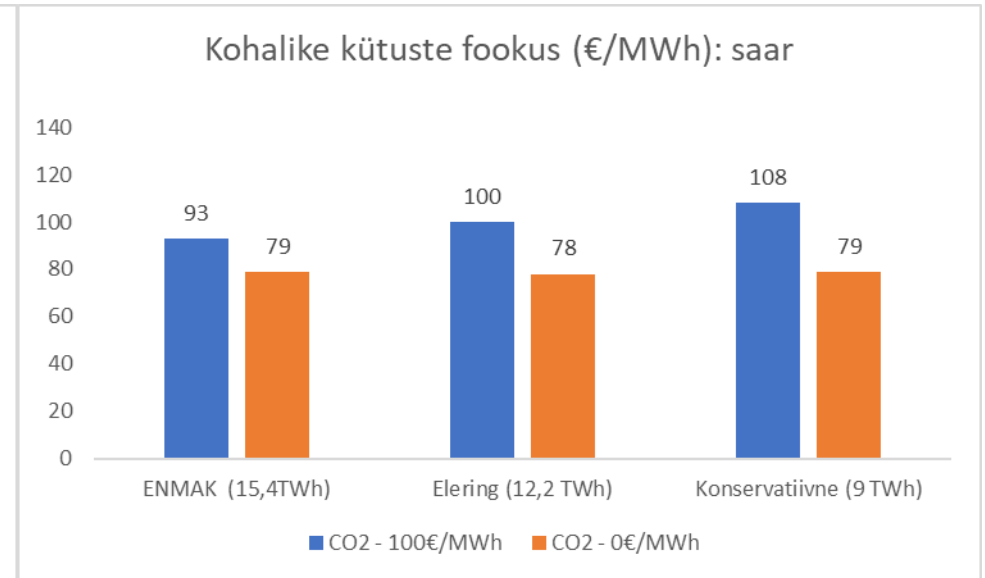
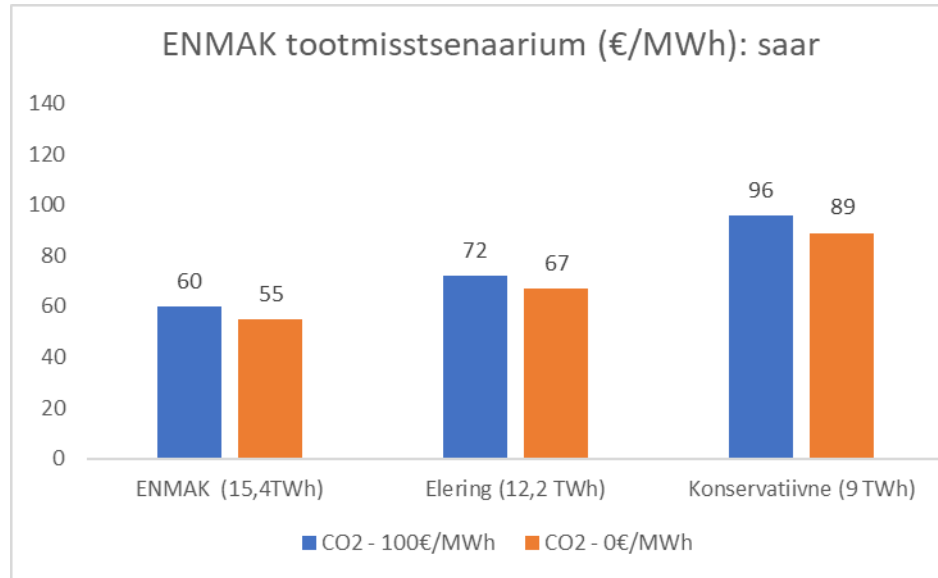
EKSPORT, IMPORT KONSERVATIIVSE TARBIMISTSENAARIUMI KORRAL (9 TWH/AASTAS)

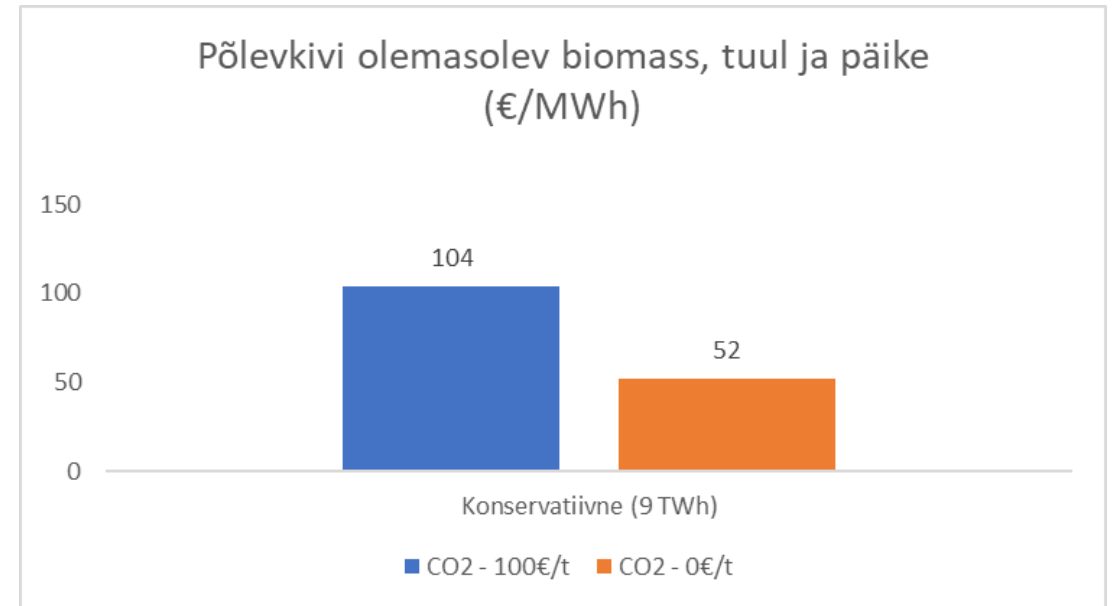
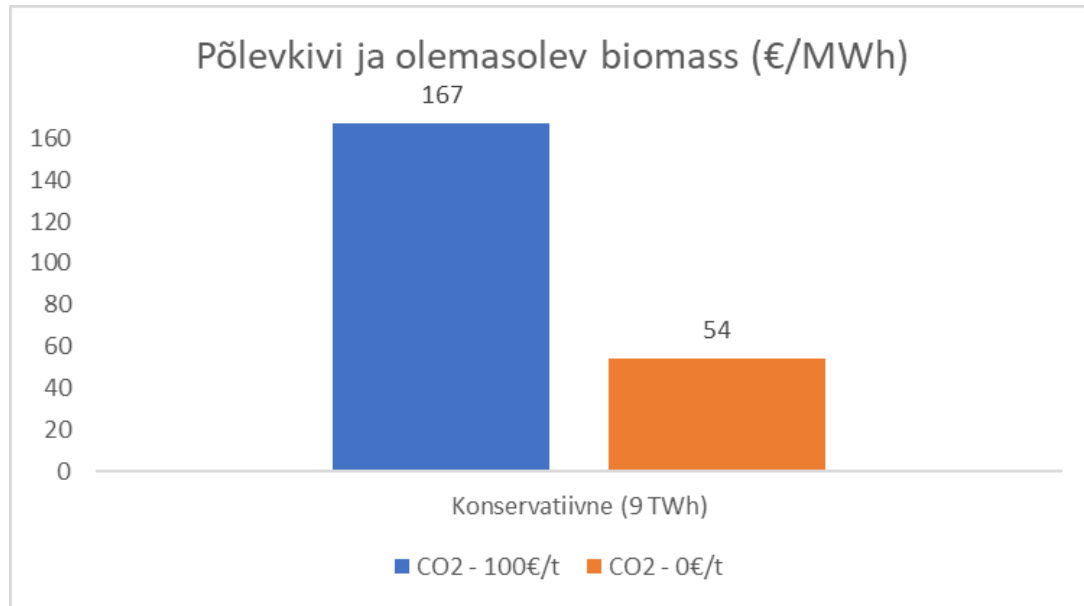
JUHUL KUI EESTI TÖÖTAKS ENERGIASAARENA?

KOHALIK ENERGIAVARUSTUS – PUUDUB EKSPORT, IMPORT

Lisanduvad
reservide ja
sageduse
hoidmisega
seotud
täiendavad
kulud!!

KUI EESTIS OLEKS VAID PÕLEVKIVI NING EKSPORT/IMPORT PUUDUB

KOKKUVÕTE

- **Lõpphinna struktuur** - võrgutasud, süsteemiteenused, maksud ja subsideerimised moodustavad valdava osa tarbija makstavast arvest; spot-börsihind on järjest väiksema osakaaluga.
- **Üleinvesteeringu oht** - kui tehakse kõrge ühikukuluga (LCOE) kohaliku tarbimise oluliselt ületavaid elektritootmise investeeringuid, kerkib elektri ühikuhind, tarbimine taandub ja riigi majanduslik konkurentsivõime kahaneb
- **Tarbija baasi tähtsus** - lõpphinna kujunemisel on otsustav tarbijate hulk, kes katab võrgu-, reservi- ja subsideerimiskulud; tehnoloogiavalik üksi ei määra hinda. Tööstuse elektritarbimine tasakaalustab kulud; vastasel juhul muutuvad hinnad kodu- ja äritarbijatele sotsiaalselt talumatuks.
- **Kohalik vs import** - kohalik tootmine vähendab mitte üksnes hinnariske (import kallim kui tulu, mis saame ekspordist), vaid ka energiajulgeoleku ebakindlust, mis kaasneb suures mahus impordiga.
- **Juhitavate elektrijaamade lünk** - kütusel baseeruvate jaamade madal kasutustegur tulenevalt madala marginaalkuluga taastuvelektrijaamade osakaalust tõstab nende LCOE-d ja vähendab konkurentsivõimet energiaturul.
- **Hooajalise salvestuse lünk** - akutehnoloogia katab öö - päeva ja lühikesed tsüklid; suvise ületootmise ülekandmine talveks vaja P2X2P lahendusi.

Tulevikus energia ei maksa midagi, võimsus kulla hinnaga – praegune energiapõhine turulahendus ei ole sel põhjusel jätkusuutlik.

**TAL
TECH**

**LOOME KOOS KINDLA
ENERGIATULEVIKU!**